

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. V. A qua virtute satisfactio Christi processerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

novam aliquam relationem realem. Ita similiter, A quamvis satisfactio condigna & rigurosa, causaret inter homines obligationem illam acceptandi in eo qui exhibetur, non tamen in Deo, quia Deus est superioris ordinis, & habet dominium absolutum & universale super omnia.

ARTICULUS V.

A qua virtute satisfactio Christi processit?

Explicatis conditionibus ad rigorem iustitiae in satisfactione Christi requisitis, superest ad huius disputationis complementum, ut principium a quo fuit elicitata talis satisfactio declaremus. In cuius difficultatis resolutione varie opinantur Auctores, quibusdam asserentibus cum Vazque & Vincentio Alsturicensi, illam non fuisse elicitam ab unica tantum virtute, sed a pluribus simul concurrentibus ad satisfaciendum; alijs contententibus cum Suarez, & Lorca, eam a virtute Religionis processisse; alijs vero sentientibus cum Medina, Alvare, & Nazario, eam fuisse actum iustitiae commutativae: quae sententia probabilior est, & in Schola D. Thomae communior. Unde sit.

§. I.

Reiectis duabus primis sententijs, tertia ut probabilior eligitur.

132. **D**ico primo, satisfactionem Christi non fuisse elicitam a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali.

Probatum breviter: Actus qui versatur circa objectum honestum, quod a pluribus virtutibus non respicitur, non elicitur a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali, quae circa tale objectum versatur: Atqui satisfactio Christi versatur circa objectum honestum, quod a pluribus virtutibus non respicitur: Ergo non a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali fuit elicitata. Major est certa, nulla enim virtus potest elicere aliquem actum in quo non reluceat ratio formalis sui objecti. Minor verò sic ostenditur. Objectum satisfactionis Christi est compensare injuriam Deo illatam per peccatum, & inter Deum offensum, & homines peccatores, perfectam constituere aequalitatem: At hoc, ut per se constat, ad omnes virtutes non spectat, sed ad aliquam specialem: Ergo &c.

133. Confirmatur & magis illustratur haec ratio. Quotiescunque in aliquo actu reperitur speciale bonum, specialem habens difficultatem objectivam, debet poni specialis virtus, ad illud eliciendum; virtutes enim non ponuntur in anima, nisi ad vincendas difficultates quae reperiuntur in prosecutione honesti: Sed in satisfactione Christi reperitur speciale bonum, specialem habens difficultatem objectivam, scilicet compensationem divinae injuriae ad aequalitatem: Ergo debet poni specialis virtus ad illam eliciendam.

134. Confirmatur amplius: In nobis satisfactio imperfecta quam Deo exhibemus pro peccatis nostris, non procedit a pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali & determinata, scilicet a poenitentia: Ergo etiam satisfactio perfecta & condigna, quam Christus Deo obtulit pro peccatis nostris, debuit ab aliqua virtute determinata procedere.

Dico secundo, satisfactionem Christi non fuisse elicitam a virtute religionis.

Probatum: Ad religionem pertinet exhibere debitum honorem Deo, in quantum est primum principium creationis & gubernationis rerum, & pro hoc distinguitur ab alijs virtutibus, ut docet Thomas 2. 2. quæst. 81. art. 3. At Christi satisfactio non ordinabatur formaliter ad exhibendum reverentiam Deo, ut primo rerum principio, potius ut offensus per peccata hominum: Ergo non procedebat a virtute religionis.

Dico tertio, specialem illam virtutem a qua satisfactio Christi fuit elicitata, pertinere ad iustitiam, non legalem, aut distributivam, sed commutativam.

Prima pars huius assertionis breviter suadet. Ubi est verum & proprium jus ad satisfactionem exigendam, constituenda est aliqua virtus ad iustitiam pertinens, quae talem satisfactionem exhibeat: Sed in Deo erat verum & proprium jus, ut satisfactioem exigeret a Christo pro peccatis hominum: Ergo virtus quae Christum inclinabat ad talem satisfactionem Deo exhibendam, pertinebat ad iustitiam. Major est evidens, quoniam enim servandum vel reparandum ubi laesum fuerit, est proprium objectum iustitiae. Minor etiam est certa, quia cum Christus se praestitisset eadem & fidei iustorem pro hominibus, erat obligatus ad satisfaciendum Deo pro illis: quando enim debitor principalis est insolubilis, tunc fidei iustor tenetur pro illo solvere, & potest cogi a creditore, ut videmus quotidie fieri in civibus: Ergo in Deo erat verum & proprium jus, ut satisfactioem exigeret a Christo pro peccatis hominum.

Probatum etiam secunda pars, quae asserit satisfactionem Christi ad iustitiam legalem aut distributivam non pertinere. Iustitia legalis quae tollit inter cives & rempublicam versatur, non respicit illarum injuriarum compensationem, sed potius boni communis promotionem: Atqui satisfactio Christi, non per se primo ordinatur ad bonum totius generis humani, sed potius ad bonum divinum, compensando injuriam Deo illatam: Ergo satisfactio Christi ad iustitiam legalem non pertinet.

Quod verò non pertineat ad distributivam, manifestum est, quia haec iustitia non habet constituere aequalitatem arithmeticam, seu rei ad rem, hoc enim est proprium commutativae, sed geometricam tantum, distribuendo communia bonae secundum conditionem & dignitatem uniuscuiusque: At Christi satisfactio non est huiusmodi, sed constituit aequalitatem rei ad rem, ut ex dicto art. 2. constat: Ergo ad iustitiam distributivam non pertinet. Adde quod iustitia distributiva per se primo respicit distributionem bonorum communium rei publicae, quod non attenditur in satisfactione Christi.

Ex his probata manet tertia pars conclusionis: cum enim triplex tantum deus species iustitiae proprie dictae, nimirum legalis, distributiva, & commutativa, si Christi satisfactio pertineat ad iustitiam proprie dictam, eaque non sit legalis, vel distributiva, superest tantum quod sit commutativa. Unde in Scriptura Christi satisfactio vocatur nomine emptionis, redemptionis, solutionis pretij &c. ut patet 1. ad Corinth. 6. & 7. 1. Petri 1. Psal. 129. qui omnes sunt actus iustitiae commutativae: imò Psalm. 88. secundum expositionem Augustini, vocatur nomine commutativae.

nis, dum dicitur, *Exprobraverunt commutationem A*
Christi: commutatio autem est actus iustitiæ
commutativæ.

140 Confirmatur: Ad iustitiam commutativam
duo requiruntur & sufficiunt, scilicet stricta ob-
ligatio ad solvendum debitum, & perfecta æ-
qualitas in compensatione illius; unde religio,
penitentia, gratitudo, & similes virtutes quæ
sunt ad alterum, deficiunt à ratione strictæ ius-
titie, & continentur partes potentiales illius;
quia vel à ratione perfectæ æqualitatis, vel à ra-
tione stricti debiti & obligationis recedunt, ut
docet S. Thomas 2.2. quæst. 86. Sed in Christi
satisfactione hæc due conditiones reperiuntur,
sive enim condigna & æqualis offensæ, imò &
superexcedens, ut supra ostendimus; & aliunde, B
cum pro hominibus se vadem & fideiussorem
Christus præstitisset, tenebatur ex iustitia ad sol-
vendum debitum: Ergo satisfactio Christi fuit
actus iustitiæ commutativæ.

§. II.

Præcipua objectiones solvuntur.

141 Obijciens primò: Inter patrem & filium, do-
minum & servum, non datur iustitia com-
mutativa, ut sæpe docent Aristoteles & D. Tho-
mas: Sed Christus est Filius Dei, & in quantum
homo, servus illius, juxta illud Prophetæ Psal-
m. *O Domine quia ego servus tuus*: Ergo inter
Christum & Deum non potest esse iustitia com-
mutativa, subindeque nec satisfactio Christi ab
illo procedere.

142 Confirmatur: Iustitia commutativa non est
inter æquales, nam sicut iustitia legalis est
partis ad totum, & distributiva totius ad partes,
ita commutativa est partis ad partem, id est æ-
qualitas æqualem: Sed Christus, in quantum
Deo satisfaciebat, non erat ipsi æqualis, quia sa-
tisfaciebat in quantum homo, ideoque ut minor
Deo: Ergo satisfactio illius non procedebat à
iustitia commutativa.

143 Ad objectionem respondeo quod licet apud
homines inter patrem & filium, dominum &
servum, non possit reperiri iustitia commutati-
va; præsertim si sit sermo de filio nondum e-
manicipato, sed sub tutela parentum constituto;
bene tamen inter Christum & Deum. Ratio dis-
paritatis est, quia apud homines filius, ut talis,
nunquam potest esse æqualis patri in jure pro-
prietatis, cum nihil habeat filius, ut talis, quod à
patre per voluntariam & gratuitam communi-
cationem non accepit; & similiter servus ni-
hil habeat, quod non pertineat ad dominum, cui
legali vinculo subijcitur.

Adde etiam quod filius non potest reddere al-
iquid æquivalens aut ad æquans esse naturale,
quod à patre gratuita communicatione accepit,
propter quod Aristoteles ait, quod diis, parenti-
bus, & magistris, æquale reddere non valemus.
Hæc autem in Christo locum non habent, quia
cum sit Deus & homo simul, ratione suppositi di-
vini, habet æquale jus & dominium in proprias
operationes, ac ipse Deus; unde est ipsi æqualis in
jure proprietatis; & licet sit Filius Dei, non ta-
men accipit esse gratuito & liberè, sicut filius in
humanis recipit à patre, sed necessariò & per
modum naturæ; nec est inferior Patri, sed æqua-
lis perfectionis & dignitatis cum ipso, juxta il-
lud Apostoli ad Phil. 2. *Non rapinam arbitratus est*
esse se æqualem Deo; unde inter Christum & Deum,

facilius quàm inter patrem & filium in huma-
nis, reperiri potest iustitia commutativa.

144 Ad confirmationem, concessâ Majori, distin-
guo Minorem: Christus in quantum Deo satis-
fecit, non erat ipsi æqualis, sed in quantum redu-
plicet supra principium quo satisfactionis, con-
cedo Minorem. Si reduplicet supra principium
quod, nego Minorem. Similiter ad probatio-
nem Minoris, eadem distinctio adhiberi debet.
Adde etiam ad iustitiam commutativam non
requiri omnimodam æqualitatem inter perso-
nam satisfaciendam, & illam cui fit satisfactio,
sed sufficere æqualitatem in jure proprietatis, ut
supra dicebamus. Licet autem Christus, in-
quantum homo, non æqualis Deo in jure pro-
prietatis, bene tamen in quantum suppositum
divinum, sub hac enim ratione habet æquale
jus in suas operationes, ac ipse Deus.

145 Obijciens secundò: Christus non erat obliga-
tus ex iustitia ad satisfaciendum Deo pro offen-
sis hominum: Ergo satisfactio Christi non fuit
actus iustitiæ commutativæ. Consequentia vi-
detur manifesta, si enim aliquis non teneatur al-
teri satisfacere, hujusmodi satisfactio non erit ac-
tus iustitiæ, sed benevolentie & charitatis: Er-
go idem dicendum erit de satisfactione Christi,
si ad illam non sit obligatus ex iustitia. Antece-
dens verò probatur. Ex nullo alio capite Chri-
stus tenebatur pro peccatis hominum mori &
satisfacere, nisi quia præceptum moriendi acce-
perat, juxta illud Joan. 14. *Sicut mandatum mihi*
dedit Pater, sic facio: Atqui tale mandatum non
obligat illum ex iustitia, sed ex obedientia, &
charitate: Ergo Christus non erat obligatus ex
iustitia ad satisfaciendum Deo pro peccatis ho-
minum, ac proinde ex sola charitate & miseri-
cordia pro peccatis humani generis satisfecit, &
ut dicitur Ilatæ 53. *Oblatus est, quia ipse voluit*.

146 Respondeo negando Antecedens, licet enim
Christus absolute non esset obligatus ex iustitia
ad satisfaciendum Deo pro peccatis generis hu-
mani, nihilominus quatenus erat caput homi-
num, & in quantum se præstiterat vadem & fi-
deiussores pro illis, tenebatur ex iustitia satis-
facere; quia ut sæpe diximus, quando debitor
principalis est insolubilis, ille qui se præstitit
vadem pro illo, obligatur ex iustitia ad satisfac-
iendum & solvendum; nihilominus quia Chri-
stus ex infinita charitate & misericordia, talem
obligationem & debitum in se suscepit, Pro-
pheta dicit, *Oblatus est quia ipse voluit*.

147 Instabis, Fideiussor non majorem in se susci-
pit obligationem, quàm haberet debitor prin-
cipalis: Sed homo, qui erat debitor principalis,
non tenebatur ex iustitia satisfacere: Ergo nec
Christus. Major est certa, Minor probatur. Ob-
ligatio satisfaciendi ex iustitia, ortum non habet
nisi ex iustitia violata; ubi enim iustitia violata
non est, ipsa iustitia non exigit nec præcipit com-
pensationem: Sed homines peccando non vio-
lant semper iustitiam specialem & propriè di-
ctam; alias enim in quolibet peccato duæ de-
formitates reperirentur: v. g. in actu intempe-
rantie, deformitas intemperantie, & præterea
deformitas in iustitiæ specialis, quæ diversæ de-
formitates constituerent talem actum intra di-
versam speciem peccati, & sic tenerentur homi-
nes se accusare in confessione de duplici illa de-
formitate & malitia: Ergo &c.

148 Respondeo distinguendo Minorè: Homo non
tenebatur ex iustitia satisfacere, Per se, nego
Mino-

Minorem. Per accidens, & ob impotentiam exhibendi satisfactionem condignam & aequalem, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Ad iustitiam commutativam pertinet reddere aequale, non solum pro rebus exterioribus injuste acceptis, sed etiam pro iniuriis illatis. Dupliciter autem potest contingere quod aliquis non obligetur ex iustitia commutativa ad exhibendum alteri condignam satisfactionem: Primum per se, & ob defectum obligationis; quo pacto superior & dominus non tenetur exhibere satisfactionem inferioribus & subditis. Secundum potest aliquis eximi ab obligatione satisfaciendi ad aequalitatem, per accidens, ratione scilicet impotentiae faciendi perfectam aequalitatem, nemo enim tenetur ad impossibile. Unde cum nullus homo possit Deo satisfacere ad aequalitatem pro beneficiis acceptis, vel pro iniuriis illatis, per accidens non tenetur ex iustitia commutativa Deo satisfacere ad aequalitatem, sive pro peccatis commissis, sive pro beneficiis acceptis. Veruntamen quia aliunde tenetur homo facere saltem quod potest, ponitur in eo virtus religionis, & virtus poenitentiae, per quas Deo aliquo modo satisfaciat, saltem imperfecte, pro beneficiis acceptis, & pro iniuriis illatis. In Christo vero hoc non habet locum, quia poterat exhibere Deo aequalem & condignam satisfactionem pro peccatis hominum, quorum vadem ac fidei iussorem se praestiterat: unde ex rigoro iustitiae obligatus erat ad exhibendam Deo talem satisfactionem.

Ad id vero quod subiungitur, nimirum quod obligatio satisfaciendi ex iustitia, ortum non habet nisi ex iustitia violata &c. negandum est quod homines peccando non violent iustitiam propriam dictam in quolibet enim peccato, v.g. intemperantiae, involvitur duplex deformitas; una contra virtutem temperantiae, ratione conversionis ad obiectum contrarium rationi, & honestati virtutis temperantiae; & haec deformitas constituit rationem specificam talis actus peccaminosi: altera vero iniustitia, quae est generalis, & communis omnibus peccatis; quia per quodlibet peccatum mortale auferitur a Deo ratio ultimi finis, secundum affectum, & ponitur in creatura, cui Deus postponitur, quod est actus maxima iniustitiae. Nec propterea quodlibet peccatum, ratione illius duplicis deformitatis, constituitur in duplici specie; quia ut diximus in Tract. de peccatis, illae deformitates, quae sunt conditiones generales omnium peccatorum, non constituunt actum peccaminosum in diversa specie peccati, nisi quando per se & veluti directe intenduntur a peccante. Sicut conditio generalis inobedientiae, quae involvitur in transgressione cujuslibet praeccepti, non constituit speciale peccatum inobedientiae, nisi quando per se intenditur, & quando ex contemptu praecipientis, vel praeccepti, homo illud transgreditur: ideoque poenitentes non tenentur se accusare in confessione de illa deformitate iniustitiae, vel inobedientiae, in quolibet peccato involuta & contenta.

Obijciens tertio: In anima Christi non reperitur iustitia commutativa: Ergo satisfactio Christi non potest esse actus talis virtutis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Unio humanitatis ad Verbum non reddit animam Christi, ejusque potentias, capaces alicujus virtutis infusae, cujus alii homines non sunt capaces: Sed alii homines non sunt capaces iustitiae commutativae in

ordine ad Deum, ut communiter docent nonnulli Thomistae, asserentes non dari iustitiam commutativam hominis ad Deum: Ergo nec anima Christi. Major probatur: Per talem unionem non est aucta potentia obedientialis animae Christi ad gratiam, ratione cujus recipiebatur a gratia habituali emanantes: Ergo per illam anima Christi non fuit reddita capax alicujus virtutis, cujus ceteri homines capaces non sint. Adde etiam subiectum immediatum virtutum in Christo, non esse suppositum divinum, sed potentias animae rationalis, quae in Christo & in aliis hominibus sunt ejusdem speciei.

Confirmatur: Gratia Christi in esse physico considerata, & quatenus ex ea procedunt virtutes infusae, est prorsus ejusdem speciei cum gratia ceterorum hominum: Ergo non potest in Christo esse radix alicujus virtutis, quam non possit producere in aliis hominibus; subindeque si in nobis non possit esse iustitia commutativa in ordine ad Deum, nec in Christo reperiri poterit.

Ad objectionem respondeo, negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Majorem. Ad probationem illius, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Licet enim non fuerit aucta potentia obedientialis animae Christi, tamen appposita quaedam conditio, ratione cujus anima Christi fuit capax iustitiae commutativae, scilicet aequalitas perfecta in compositione iniustitiae Deo illatae, defectu cujus purus homo est incapax talis virtutis.

Ad id vero quod subiungitur, dicendum est quod licet potentiae animae Christi sint subiectum quo & immediatum virtutum, subiectum tamen quod & principale, est ipsum suppositum: unde cum suppositum Christi esset infinitae dignitatis, & posset influere infinitum valorem in ejus operationes meritorias & satisfactorias, in eo potuit esse virtus iustitiae commutativae, quae in aliis hominibus reperiri nequit; cum nullum suppositum creatum, in actus se elicitos valorem infinitum influere possit, nec per consequens pro offensis propriis vel alienis, ad aequalitatem Deo satisfacere; quod tamen requiritur ad iustitiam commutativam, ut ex praedictis patet.

Ad confirmationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam; licet enim gratia, in esse physico considerata, sit ejusdem speciei in Christo & in aliis hominibus; potest tamen in Christo esse radix alicujus virtutis, quam non potest producere in aliis hominibus. Ratio est, quia gratia, cum sit forma quaedam accidentalis, perficit subiectum in quo recipitur, juxta modum & capacitatem illius; unde pro diversitate subiectorum, diversas producit virtutes: Nam in Angelis non producit virtutes moderatrices passionum, sicut in hominibus; quia Angeli, cum careant passionibus, non sunt capaces illarum virtutum. In nobis producit poenitentiam, non vero in Christo, quia cum esset ab intrinseco impecabilis, erat incapax talis virtutis. In viatoribus caulat fidem & spem, in comprehensoribus lumen gloriae, & visionem beatam. In conjugibus castitatem conjugalem, in perpetuo continentibus virginitatem. Denique sicut aqua (inquit Chrysostomus) cum unus sit species, vario modo operatur, dealbans in lino, rubricans in rosa, purpurificans in viola. Ita gratia, licet una & simplex qualitas sit, variostamen, juxta diversam subiectorum in quibus recipitur

DISPUTATIO V.

De motivo Incarnationis.

Ad articulum 3. & 4. D. Thomae.

Explicata Incarnationis possibilitate, convenientia, & necessitate, consequens est ut causam illius motivam investigemus, & finem propter quem à Deo facta est declaremus, de quo agit Sanctus Doctor art. 3. & 4. hujus quaestionis.

ARTICULUS I.

An Deus, ex vi decreti quod habuit, carnem sumpserit, Adamo non peccante?

Certum est, Deum potuisse carnem assumere, etiam si Adam non peccasset, cum Incarnatio cum peccato essentialiter nexum non habeat: unde solum difficultas est de eo quod fuisset de facto, si Adam non peccasset. Dixi verò *ex vi decreti quod Deus habuit*, nam utrum si homo non peccasset, habuisset Deus aliud decretum assumendi carnem, non propter remedium peccati, sed propter alia motiva, res est omnino incerta & dubia; cum hoc non possit colligi ex Scriptura, per quam solum nobis innotescunt quae ex sola Dei voluntate dependent. Unde D. Thomas 1. Timoth. 1. le. 4. *Deus ordinavit scienda, secundum quod res scienda erant, & nescimus quid ordinasset, si non praeservisset peccatum.* Solum ergo difficultas est, an ex vi praesentis decreti, Verbum carnem assumeret, Adamo non peccante, quod idem est ac inquirere, an detur in Deo decretum aliquod efficax mittendi Verbum in carne, non connexum cum peccato, vel omne decretum efficax quod de Incarnatione datur in Deo, sit cum peccato connexum? Si enim hoc secundum dicatur, non veniret Christus ex vi praesentis decreti, Adamo non peccante; si verò asseratur primum, veniret peccato Adam non existente. Hoc praemisso.

In hujus celeberrimae difficultatis resolutione, duae versantur oppositae sententiae: Altera est negativa, quam amplectuntur Thomistae cum Angelico Praeceptore hic art. 3. & ex Patribus Societatis Vazquez, Valentia, Lessius, Delugo, Theophilus Raynaudus, Amicus, Petavius, & alii. Altera affirmativa, quam timentur Scotus & ejus discipuli, qui docent Incarnationem fuisse à Deo efficaciter volitam duplici decreto, altero terminato ad substantiam Incarnationis, altero terminato ad circumstantiam passibilitatis; primumque independens fuisse à futuratione peccati & praevisione illius; secundum verò fuisse à peccato dependens, ac proinde venturum Christum ex vi primi decreti. Adamo non peccante, non quidem in carne passibili, sed in impassibili. Suarez verò, Ysambertus, Martinonius, aliique ex Recentioribus, licet cum Scoto conveniant in hoc decreto statuendo, ab illo tamen dissentiunt, in eo quod Scotus asserit remedium peccati non fuisse motivum substantiae Incarnationis ex vi primi decreti,